

НЯКОИ АСПЕКТИ НА ПЪЛНО СЪОТВЕТСТВИЕ ПРИ СОМАТИЧНИ ФРАЗЕОЛОГИЗМИ В БЪЛГАРСКИ И АНГЛИЙСКИ ЕЗИК

Галина Якова Молхова

(Софийски университет „Св. Климент Охридски“, ДЕО, molhova55@yahoo.com)

Соматичните фразеологизми представляват особен тип устойчиви словосъчетания, съдържащи номинация на части или органи на човешкото тяло. По своята природа този вид структурно-семантична цялост отразява първичният опит на човека да интерпретира сам себе си и окръжаващият го свят и заедно с това и вторичен опит на познание, преосмисляне, възникващо в процеса на историческото развитие.

Можем да кажем, че с помощта на фразеологичните соматизми човек описва и окръжаващият го свят (напр.: *Иска ти се да зарежеш всичко, но да си заровиш главата в пясъка; Истинска жена до мозъка на костите*) и пространство (напр.: *Необвързаните решават, че няма защо да гонят дивото, след като питомното е на една ръка разстояние; Отговорът е бил през цялото време под носа ни*) и външни качества и вътрешни свойства присъщи на хората (напр.: *Кейт с хладен ум, Даяна с горещо сърце*), действия, поведение (напр.: *Разчитам охраната да ми каже, няма място за притеснение, ръката не трепва, окоето не мигва; Може да звучи изтъркано, но наистина първо трябва да се променят законите, пък после да се тупат в гърдите разни пишман авторитети*). Изразяват се чувства-състояние (напр.: *Аз го разбрах тук от една съседка, която дойде и ми плака на рамото; Скоро след това Пол се разболява от тиф и умира, а жена му губи разсъдъка си*) или чувства-отношение към някой или нещо (напр.: *Синът на водещата има по-модерни дрехи. Грейва му лицето щом ги облече; Излизаш навън и разбираш, че няма човек, който да не ти се усмихне, да не дойде да ти стисне ръката*).

В съпоставителния анализ на български соматични фразеологизми и на английски такива се очертават няколко основни групи. Тук ще разгледаме групата в която имаме пълно съвпадение на фразеологични единици, според степента на езиковата еквивалентност.

„Семантичната еквивалентност на езиковите единици в езикознанието е кардинален проблем в езика и централен проблем в лингвистиката“ (Якобсон 1978: 21).

В най-широк смисъл под езикова еквивалентност се разбира такова съотношение между лингвистичните единици, когато те притежават някакви общи свойства, позволяващи им да изпълняват еднаква функция. Различават

се вътрешноезикова и междуезикова еквивалентност. Релевантна за нас е междуезиковата еквивалентност.

Съществуват различни гледни точки. Така например Я.И. Рецкер (1974) отделя три типа съответствия: еквиваленти, отличаващи се със своя постоянна и относителна независимост от обкръжението; контекстуални съответствия или аналози; преводачески трансформации или адекватни замени. Рецкер определя и разликата между първият тип съответствия и другите две. Еквивалентните съответствия се отнасят към сферата на езика, докато другите две към сферата на речта. Затова за еквивалентност трябва да се счита постоянното равнозначно съответствие, като правило не зависещо от контекста. Следвайки своя теза Л.С. Бархударов (1980) се спира на три типа междуезикова еквивалентност: 1) пълно съответствие, като идеален случай на еквивалентност; 2) частично съответствие; 3) отсъствие на съответствие.

За да разделим анализиранияте соматични фразеологизми в тези основни групи на междуезикова еквивалентност трябва да определим критериите.

За пълно съответствие на фразеологични единици от два различни езика можем да говорим когато те си съвпадат: 1) семантично; 2) лексикално; 3) граматически; 4) експресивно-стилистически.

Тук ще приведа примери, взети от български ежедневник *24 часа* (19. 06. 2011 г.) и списание *Joy* (бр. 1, 2010 г.).

пред лицето на нещо – in the face of sth; значение: ‘в непосредствена близост’

Пример: *пред лицето на големите опасности забравихме за всички наши дребни разногласия – we have laid aside minor differences in the face of the great danger*

смея се в лицето на – laugh in sb's face; значение: ‘съвсем открито; подигравам се’

Пример: *Хората ще ви се смеят в лицето, ако им кажете, че вярвате на тези глупости. – People will laugh in your face if you tell them that you believe in such foolish.*

чисти ръце – clean hands; значение: ‘честност, неопетненост’

Пример: *на някои от тези, които особено страстно го осъждаха, също не им бяха чисти ръцете – some of those who have condemned him most vigorously haven't done so with entirely clean hands*

свежа кръв – fresh blood; значение: ‘хора със свежи, нови идеи’

Пример: *Нужни са ни хора със свежа кръв в изкуството. – We're badly in need of fresh blood in art.*

остър език – sharp tongue; значение: ‘злъчен, хаплив съм в приказките си’

Пример: *Госпожицата имаше остър език и удивително чувство за хумор. – Miss had a sharp tongue and a prodigious sense of humor.*

Както се вижда от приведените примери, можем да говорим за пълно съответствие на соматични фразеологични единици в двата езика. Те са предимно глаголно-именни и не са много на брой, но напълно си съвпадат по семантична структура и обем, по вътрешна форма и образна основа, по стилистична характеристика. Имат лексико-семантична и синтактична съчетаемост. Образувани са по различни модели:

1. двукомпонентни: прилагателно + съществително (*синя кръв – blue blood*; *рибешки поглед – a fishy eye*); **глагол + съществително** (*държжа под око – keep an eye on*; *чета по лицето – read faces*); **съществително + съществително** (*от ръка на ръка – from hand to hand*); **предлог + съществително** (*в очите – in the eyes*).

2. трикомпонентни: глагол + прилагателно + съществително (*попада в добри ръце – fall into good hands*); **глагол + съществително + съществително** (*има глава на раменете си – have a head on one's shoulders*; *държжа си главата над водата – hold one's head above water*).

Двукомпонентните са най-многобройни, следват ги трикомпонентните, а състав от четири и повече компонента почти не съществува в този клас.

Причините за междуезиковата еквивалентност могат да бъдат различни, но очевидно е, че най-главната е сходството на свойствата и функциите на органите и частите на човешкото тяло, което лежи в основата на фразеологическата номинация. Мотивиращият образ на този вид соматични фразеологични единици в двата езика не отразяват директно в своето съдържание исторически, културни или социални фактори. Те се основават на явления от действителността, общи за всички хора, независимо от тяхната националност, географски, климатични, икономически и други условия.

Тези фразеологизми възникват в резултат на преносно осмислени словосъчетания, именувайки различни действия и състояния, свързани с частите на тялото. Тяхното съвпадение в различните езици се определя от способността на носителите да видят сходство в отделните страни на разнообразни явления. Много от соматичните фразеологични единици са свързани по своя произход с различни фактори на физически или психофизиологически характер, които, както видяхме се явяват общи за двата езика.

В съвременния контекст на глобализация и интеграция соматичните фразеологизми съхраняват позиции, осъществяващи репрезентация на традиционни, константни стереотипи, еталони, исторически прикрепени към тях значения. От друга страна в условията на динамично променящата се картина на света произлиза тяхната адаптация към новата реалност, в резултат на което те се подлагат на структурна и семантична модификация.

ЛИТЕРАТУРА

- Бархударов, Л.С. 1980, К вопросу о типах межъязыковых лексических соответствий. *Иностранные языки в школе* № 5, 11–17.
- Рецкер, Я.И. 1974, *Теория перевода и переводческая практика*. Москва: Международные отношения.
- Якобсон, Р.О. 1978, О лингвистических аспектах перевода. В: *Вопросы теории перевода в зарубежной лингвистике: сборник статей*. Москва: Международные отношения, 16–24.